

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

جمهوری اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

عمل صالح و محببات آن در قرآن کریم

(تیزس ماستری)

محصله: حمیرا " فرملی "

استاد راهنما: پوهاند دکتور عبدالباری "حمیدی"

سال: ۱۳۹۶ هـ. ش - ۱۴۳۹ هـ. ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

عمل صالح و محببات آن در قرآن کریم

(تیزس ماستری)

محصله: حمیرا " فرملی "

استاد راهنما: پوهاند دکتور عبدالباری " حمیدی "

سال: 1396 هـ . ش - 1439 هـ ق

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت تفسیر و حدیث

بورد ماستری

تصدیق نامه

محترمه حمیرا بنت حمید الله ID: SH-MST-95-114 نمبر دوم محصل دور دوم تفسیر و حدیث که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: عمل صالح و محببات آن در قرآن کریم به روز چهارشنبه تاریخ ۱۹ / ۳ / ۱۴۰۰ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق د ۷۸ (نمره په عدد) هفتاد و هشت (نمره په حروفو) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور محمد مزمل اسلامی	عضو هیات	
۲	دکتور محمد اسماعیل نبیب بلخی	عضو هیات	
۳	دکتور عبدالباری حمیدی	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

..... معاون علمی

..... امر بورد ماستری

خلاصه موضوع

موضوع تحقیق که عبارت از "محبظات عمل صالح در قرآن کریم" است از موضوعات مهمی است که در قرآن کریم و سنت نبوی از جای گاه خاصی برخوردار میباشد و این موضوع از لحاظ محتوا و شیوه تحقیق شامل مطالبی چون معرفی جزئیات مثل تعارف از اعمال صالح، و آثار آن در زنده گی دنیوی و آخروی، معرفی گناهایی که به قلب، قول و فعل تعلق داشته و منجر به نابودی اعمال صالح فرد مؤمن میگردد، البته همه ی اعمال صالح و گناهان نبود کننده آن در قرآن کریم جستجو گردیده است، بدیهی است که ایمان و عمل با هم ربط و پیوندی دارند و لازم و ملزوم همدیگرند و گناهایی که به قلب، قول و فعل انجام میشوند ایمان و عمل صالح را متأثر ساخته و حتی از بین میبرند بناء تحقیق در این موضوع از چند جهت دارای اهمیت میباشد:

-از جهت اینکه تعلق این موضوع به ایمان و عمل است که قرآن کریم هر دو را به هم ربط داده، مقصد آفرینش و عامل نجات انسان در دنیا و آخرت خوانده است.

-از جهت اینکه گناه ها اعمال صالح را نابود میکنند، و با هم در تضاد میباشند باید از عواقب زیان بار گناهان آگاهی حاصل شود.

-از جهت اینکه قرآن کریم به اعمال صالح ترغیب و تشویق نموده و پیوسته از گناهان برحذر داشته و آن را نابود کننده عمل صالح خوانده است.

-**موضوع**، به شیوه استقرایی در قرآن کریم و کتب تفسیر و حدیث و بعضا اقوال فقهاء جستجو شده است.

موضوع، شامل نتایج مهمی چون: بیان رابطه ایمان و عمل صالح و بیان اهمیت ایمان و عمل صالح و آثار مرتبه بر آن، اثر اخلاص در عمل و فوائد آن، بیان تأثیر گزاری گناهان در بطلان ثواب عمل صالح، و اینکه محبظات عمل صالح به قلب، قول و فعل تعلق داشته و به ایمان و عمل هر دو اثر گزار میباشد، و آگاهی از موضوع حبط عمل با ارتکاب گناهان افراد و جامعه را به صلاح و فلاح دارین وادار میسازد.

واژه های کلیدی: محبظات، عمل صالح بررسی آن در قرآن کریم.

فهرست عناوین

مقدمه:.....ذ

فصل اول

کلیات و مفاهیم

مبحث اول تعریف عمل صالح در لغت و اصطلاح Error! Bookmark not defined.

مطلب اول - مفهوم لغوی عمل و صالح به صورت انفرادی: .. Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم-مفهوم اصطلاحی عمل و صالح به صورت انفرادی: Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم- مفهوم عمل صالح از حیث مرکب وصفی: Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم الفاظ مترادف و متضاد عمل صالح و اطلاقات آن Error! Bookmark not defined.
defined.

مطلب اول- الفاظ مترادف عمل صالح: Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم- الفاظ و کلمات متضاد عمل صالح: Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم- اطلاقات عمل صالح در قرآن کریم: Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم انواع عمل صالح در قرآن کریم Error! Bookmark not defined.

مطلب اول- اعمال قلبی: Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم- اعمال بدنی و مالی: Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم- اعمال قولی: Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم - انواع عمل صالح در اخلاق و آداب اجتماعی: .. Error! Bookmark not defined.

فصل دوم

اهمیت، شروط و آثار عمل صالح

مبحث اول اهمیت عمل صالح Error! Bookmark not defined.

مطلب اول -اهمیت عمل صالح: Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم- اهمیت عمل صالح از حیث تلازم با ایمان:

Error! Bookmark not defined. مبحث دوم شروط قبولیت عمل صالح

Error! Bookmark not defined. مطلب اول- عمل باید شرعی باشد:

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم- اخلاص در عمل :

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم- عمل از مؤمن صادر شده باشد:

Error! Bookmark not defined. مبحث سوم آثار دنیوی و آخروی اعمال صالحه

Error! Bookmark not defined. مطلب اول- آثار دنیوی اعمال صالح:

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم- آثار آخروی عمل صالح :

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم- آثار عمل صالح بر جامعه و حالات اجتماعی:

فصل سوم

تعریف و انواع محببات (قلبی، قولی و فعلی) عمل صالح در قرآن کریم

Error! Bookmark not defined. مبحث اول تعریف محببات و اعمالیکه حبط میشوند

Error! Bookmark not defined. مطلب اول- تعریف محببات در لغت و اصطلاح:

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم- الفاظی که معنای حبط عمل را افاده میکنند: ...

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم - اعمالیکه "حبط" (باطل میشوند):

Error! Bookmark not defined. مبحث دوم انواع محببات قلبی که سبب خروج از اسلام میگردد ... defined.

Error! Bookmark not defined. مطلب اول- شرک به الله متعال:

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم- کفر جحد و تکذیب:

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم - شک نمودن در حکمی از احکام و خبری از اخبار الهی: .. defined.

- Error! Bookmark not defined.: (نفاق اعتقادی): مطلب چهارم - کفر نفاق
- Error! Bookmark not defined.: مطلب پنجم - انکار از وجود ملائکه و جن:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب سوم انواع محببات قلبی که سبب خروج از اسلام نمیگردد .. defined.
- Error! Bookmark not defined.: مطلب اول - نا امیدي از رحمت خداوند متعال:
- Error! Bookmark not defined.: (خود نمائی): مطلب دوم - ریا
- Error! Bookmark not defined.: مطلب سوم - نفاق عملی:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب چهارم انواع محببات قولی که سبب خروج از اسلام میگردد . defined.
- Error! Bookmark not defined.: مطلب اول - بد گویی از خداوند متعال، ملائکه، پیغمبران و تمسخر بر آنها: ... not defined.
- Error! Bookmark not defined.: مطلب دوم - ادعای نبوت:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب سوم - دعا و طلب کردن حاجت از غیر الله:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب چهارم - تهمت و دروغ بستن با خداوند متعال:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب پنجم انواع محببات قولی که سبب خروج اسلام نمیگردد defined.
- Error! Bookmark not defined.: مطلب اول - تهمت زدن بر زنان پاک دامن:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب سوم - سخن چینی:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب چهارم - منت گذاشتن بعد از تعاون و همکاری:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب ششم انواع محببات فعلی که سبب خروج از اسلام میگردد . defined.
- Error! Bookmark not defined.: مطلب اول - شرک در عبادت:
- Error! Bookmark not defined.: مطلب دوم - اهانت به مصحف (قرآن کریم):

Error! Bookmark not defined.:مطلب سوم-روی گردانیدن از دین الله متعال:

Error! Bookmark not defined.:مبحث هفتم انواع محبظات فعلی که سبب خروج از اسلام نمیگردد. defined.

Error! Bookmark not defined.:مطلب اول-زنا و لواط:

Error! Bookmark not defined.:مطلب دوم-شراب نوشی:

Error! Bookmark not defined.:مطلب سوم-سود خوری:

نتیجه بحث 151.....

Error! Bookmark not defined.:فهرست منابع:

نتیجه بحث

الله متعال را سپاس گذارم که به ختم این بحث تحقیقی آنهم در پیرامون یکی از موضوعات مهمی که در نتیجه آن فرد مسلمان به خطراز بین رفتن ایمان و عمل مواجه میشود که قرآن کریم تمامی موارد آن گناهان را بیان نموده است، توفیق بخشیده یاری ام نمود تا اینکه بحث را به اتمام برسانم اگرچه این یک سعی وتلاش ناچیزی است که ادعای کمال را کرده نمیتوانم ازالله متعال خواهانم این سعی ناچیز را قبول نماید.

اگرچه ترکیز موضوع روی "محبطات" اعمال صالح است اما به مناسبت اینکه تعلق بحث از محبطات به اعمال صالح برمیگردد بناء قبل از اینکه موارد نابود کننده عمل صالح بررسی شود در یک فصل تمهیدی راجع به اهمیت اعمال صالح ورابطه آن با ایمان، واثر گزاری آن در نجات آخروی فرد مسلمان بحث شده است و سپس محبطات اعمال صالح بررسی گردیده است، اینک به پایان تحقیق روی این موضوع رسیدم نتایج مهم آنچه را که جمع وبررسی نمودم ذیلا چنین برشمردم:

1- بعد از تعریف محبطات به سه نوع کلی (قلبی، قولی و عملی) که به افعال قلب، زبان وجوارح تعلق دارند تقسیم شده است.

2- و سپس محبطات به دو بخش (محبطات که فاعلش را از اسلام خارج میسازد ومحبطات که فقط عمل صالح را باطل میسازد) تقسیم شده است.

3- خطرناکترین نوع محبطات، محبطات قلبی است که علاوه به باطل نمودن عمل صالح فاعلش را از ایمان واسلام خارج میسازد.

4- محبطات همان گناهانی اند که ثواب و ثمره اعمال نیک وحسنات فرد مسلمان را نابود میکنند البته محبطات گاهی عام وگاهی خاص میباشد. محبطات عام گناهانی اند که منجر به ارتداد گردیده وتاممی حسنات را نابود میکند ومحبطات خاص مربوط به بعض گناهانی میباشد که فقط ثواب عمل صالح را نابود میکنند اما ارتداد شمرده نمیشود.

5- محبطات که همان گناهان ومعاصی میباشد ومعاصی وگناهان بی شمارند که جمع آوری تمامی آنها دشوار است بناء تحقیق همان گناهانی را بررسی نموده است که به سه بخش محبطات قلبی، قولی وفعلی تعلق داشته ودر نصوص صریح قرآن کریم بیان شده اند.

6- یکی از محبطات عمل صالح نفاق است البته نفاق از لحاظ باطل ساختن اعمال صالح به اعتقادی و عملی تقسیم شده است وخطر نفاق اعتقادی بزرگتر از خطر شرک وکفر میباشد.

7-ریا کاری در اعمال صالح یکی از محبطات عمل صالح هست که خطر آن در نابودی ثواب عمل بیشتر میباشد از همین سبب رسول الله ه ریا را شرک خفی نامیده اند.

8- اسباب وعواملی اند که باعث "حبط" عمل صالح میشوند، اسباب که منجر به حبط اعمال صالحه میگردد اولاً به دو نوع اساسی تقسیم میشود :

نوع اول : اسباب وعواملی که یک سره تمامی اثرات اعمال را از بین میبرد به اینصورت که عامل هیچ نتیجه ی از عملش به دست نمیآورد اگرچه آن اعمال از نوع عمل صالحه هستند واین نوع اعمال خاص به افراد غیر مؤمن وکسانی که بر ملت غیر اسلامی فوتیده باشند میگردد.

این نوع اسباب وعوامل عبارت از: کفر، شرک، ارتداد، ونفاق اعتقادی میباشد.

نوع دوم : اسبابی که عمل را به صورت جزئی از بین میبرد، (اسبابی که اعمال صالحه را به اندازه ی از بین میبرد که صاحب عمل مرتکب سبب نابود کننده شده باشد) وگاهی هم سبب نابود کننده به اندازه ی میباشد که تمام اعمال را از بین میبرد واین نوع از "محبطات" به مؤمن ها اختصاص داشته که نتیجه آن در روز آخرت ودر حین میزان اعمال دانسته میشود.

وآن اسباب عبارتند از : ریایی عملی، ومخالفت از سنت نبوی ص میباشد.

9-بطلان عمل به اثر ارتکاب گناه به سه شرط صورت میگیرد:

أ- **عمل صالح دنیوی باشد/** زیرا محل انجام عمل صالحی که باعث نجات فرد مؤمن میشود دنیا است.

ب- **عمل صالح وأخروی باشد/** زیرا عمل زشت از خود باطل است به باطل کننده نیاز ندارد، ومعنای أخروی بودن عمل در این است که فرد عمل صالح را به نیت رضای خداوند متعال انجام داده باشد.

ج- **عمل صالح بوده/** اما در برابر آن صاحبش گناهان زیادی را مرتکب شده باشد که پله ی سیئاتش بر حسناتش گران باشد که در نصوص قرآن کریم وسنت به خفت میزان (سبکی پله اعمال تعبیر شده است)

10-زبان وسیله است که در خیر وشر هر دو استفاده میشود، گناهایی که توسط زبان انجام میشوند وباعث وبطلان عمل میگردند عبارت از بد گفتن درمورد خداوند متعال، ملائکه ها، پیغمبران، تمسخر به شعایر دینی، ادعای نبوت، کمک خواستن از غیر الله ودروغ بستن به خداوند متعال و رسول الله ه میباشد، که به این وسیله شخص از ایمان خارج میشود واعمال صالح را از بین میبرد. وبرخی از

گناहانی قولی که در حقوق بنده ها صورت میگیرند اعمال صالح فرد را از بین میبرد اما از اسلام خارج نمی سازد.

11- غیبت اخلاق ذمیمه ی هست که قرآن و سنت از آن نهی نموده و عقل سلیم آنرا نمیپذیرد و از امراض خطر ناک اجتماعی به شمار میرود که آثار بد آن فرد و جامعه را متضرر میسازد.، و همچنان سخن چینی از امراض نفسانی است که آثار بدی را در مجتمع اسلامی از قبیل تخریب خانواده ها، جدایی در میان دوست ها، و قطع سله رحمی را به بار میآورد و در روز قیامت از عمل صالح فرد غیبت کننده و سخن چین کاسته میشود.

12- اعتبار احکام شرعی به عمل و نتایج است نه به نام و مسمی، و حکم ترک یک عمل مأمور بها به حالت شخص تعلق میگیرد اگر مسلمانی مثلا نماز را از راه انکار ترک کند ارتداد شمرده شده ثواب کلیه اعمال صالحه اش از بین میرود. و اگر از راه کسالت و بی پرواهی نماز را ترک کند کفر شمرده نمیشود بلکه آن فرد مسلمان گنه کار بوده اگر در این حالت خود تغییری به بار نیآورد امر آخروی اش مربوط مشیت خداوند متعال میگردد (ان شاء عزیه وان شاء عفی عنه)

13- البته ثواب عملیکه به اثر ارتکاب محبطات باطل شده اند به توبه صادقانه واپس میشوند.

14- مؤمنانی که مرتکب عصیان شده است اگر محبطاتی از نوع کفر، شرک و نفاق اعتقادی را مرتکب نشده و به این حالت از دنیا نرفته باشند برای همیشه در جهنم باقی نمیمانند بلکه به اندازه گناهان شان عذاب شده و سپس از جهنم بیرون کرده میشوند.

15- گناहانی که از نوع محبطات عمل صالح هستند نه تنها تأثیر آخروی دارند بلکه باعث اثرات بد در زنده گی دنیوی فرد مرتکبش نیز میشوند، از جمله سختی در زنده گی، نزول بلاها و مصیبت ها، تسلط شیطان و....

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af